

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Sžsk/41/2018
Identifikačné číslo spisu: 8014200126
Dátum vydania rozhodnutia: 21.08.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Viola Takáčová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:8014200126.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky, v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD. a členov senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej a JUDr. Eriky Čanádyovej, právnej veci žalobcu: R. M. - G., U. X., H. S. Č.. XX, R. N. (s miestom podnikania O. XXX/X, Y., Z.: XX XXX XXX), zastúpeného JUDr. Dušanom Remetom, advokátom, so sídlom Masarykova 2, Prešov, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, za účasti ďalšieho účastníka konania: I. X., U. N. X/X, N., R.Á. N., M. JUDr. Dušanom Remetom, advokátom so sídlom Masarykova 2, Prešov, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 52559-3/2013-BA zo dňa 4. decembra 2013, o kasačnej sťažnosti žalobcu a I. X. proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 16Scud /1/2014-93 zo dňa 30. novembra 2017, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove č. k. 16Scud/1/2014-93 zo dňa 30. novembra 2017 mení tak, že rozhodnutie žalovanej číslo 52559-3/2013-BA zo dňa 4. decembra 2013 zrušuje a vec jej vracia na ďalšie konanie .

Žalobcovi priznáva voči žalovanej právo na náhradu trov konania pred správnym súdom a právo na náhradu trov kasačného konania v rozsahu jednej pätiny.

Odôvodnenie

1.

1. Krajský súd v Prešove rozsudkom č. k. 16Scud/1/2014-93 zo dňa 30. novembra 2017 zamietol žalobu o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutia žalovanej číslo 52559-3/2013-BA zo dňa 4. decembra 2013 a nepriznal účastníkom nárok na náhradu trov konania. A na náhradu trov odvolacieho konania.

2. Rozhodnutím číslo 46784-2/2013-BA zo dňa 18. decembra 2013 Sociálna poisťovňa, ústredie ako odvolací orgán, odvolanie zamestnávateľa Patryk Zabawa -ARTIMA z 11. septembra 2013 a odvolanie

pani I. X. z 5. septembra 2013 zamietla a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Prešov číslo 22839-31/2013-PO z 12. augusta 2013, potvrdila.

3. Prvostupňovým rozhodnutím Sociálna poisťovňa, pobočka Prešov, ako orgán príslušný podľa ustanovenia §178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) rozhodla podľa §210 ods. 1 zákona o sociálnom poistení v prvom stupni vo veci zamestnankyne I. X. tak, že jej nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti ako zamestnankyni zamestnávateľa Patryk Zabawa - ARTIMA, XX. Q. XXX, Prešov, IČO: XXXXXXXXX, od 1. októbra 2011 do 31. mája 2013 podľa slovenskej legislatívy.

4. Krajský súd preskúmal žalobou napadnuté rozhodnutie spolu s konaním ktoré mu predchádzalo a oboznámil sa s listinnými dokladmi založenými v spise. Vykonaným dokazovaním zistil, že žalobca bol od 1. júna 2011 držiteľom živnostenského oprávnenia na vykonávanie živnosti s dátumom vzniku živnostenského oprávnenia od 1. mája 2011. Zamestnankyňa I. X., občanka Poľskej republiky, ako zamestnanec bolana základe formulára PD A1 vedený v Registri poistencov Sociálnej poisťovne od 1. októbra 2011 do 31. mája 2013. Na základe pracovnej zmluvy vykonával roznos letákov, ktoré sa preberali u obchodných partnerov na území Slovenskej republiky.

5. Žalovanej bola doručená informácia z poľskej inštitúcie ZUS Varšava, že v posledných rokoch vznikli firmy, ktoré sprostredkujú pre poľských SZČO zamestnanie na úväzok v iných členských štátoch, pričom v mnohých prípadoch cieľom tejto činnosti nie je výkon zamestnania na pracovnú zmluvu, ale vyhýbanie sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie ZUS z podnikateľskej činnosti, ktorú vykonávajú v Poľsku.

6. Sociálna poisťovňa, pobočka Prešov kontrolou zameranou n preverenie reálneho výkonu činnosti zamestnancov na území Slovenskej republiky v období od 1.februára 2011 do 11.marca 2013 vykonala dňa 7. marca 2013 a dňa 11. marca 2013Kontrola bola zameraná aj na miesto podnikania. V rámci vykonanej kontroly Sociálna poisťovňa pobočka Svidník zistila, že v registrovanom sídle spoločnosti XXX XX R., XX. Q. XXX neexistuje kancelária ani žiadna prevádzka zamestnávateľa. Nachádza sa tam len poštová schránka patriaca súkromnej osobe, na ktorej je uvedené meno Patryk Zabawa - ARTIMA. Majiteľ poštovej schránky potvrdil, že zamestnávateľ sa na uvedenej adrese nezdržiava, má len schránku na doručovanie pošty, ktorú mu následne osobne doručuje na adresu Y. Zamestnanci Sociálnej poisťovne pobočka Svidník, poverení na vykonanie kontroly zistili, že na adrese Y., je súkromný byt, v ktorom sa nikto nenachádzal. Ďalšími kontrolnými zisteniami bola skutočnosť, že pracovné stretnutia so zamestnávateľom sa uskutočňujú príležitostne na adrese spracovateľskej firmy, v priestoroch F.. V týchto priestoroch sa nachádzajú aj účtovné doklady zamestnávateľa, pracovné zmluvy, obchodné zmluvy, korešpondencia, objednávky a faktúry. Spoločnosť riadi zamestnávateľ z adresy svojho trvalého bydliska H. S.B. XX. X., R. N.. Konkrétny rozpis prác jednotlivým zamestnancom zamestnávateľa nebol ku kontrole predložený, práce prideliuje zamestnávateľ zamestnancom telefonicky podľa potreby, pričom výkon práce bol určený bez obmedzenia. V deň kontroly nebolo možné zistiť počet zamestnancov, ktorí v daný deň vykonávali činnosť na území slovenskej republiky. Z výsledkov kontroly vyplynulo, že sídlo spoločnosti zamestnávateľa uvedené vo výpise z obchodného registra nespĺňalo základné kritériá registrovaného sídla spoločnosti.

7. Kontroly Národného inšpektorátu práce boli vykonané mimo kontroly zameranej na reálny výkon činnosti zamestnancov na území Slovenskej republiky. Týkali sa iných skutočností. Splnenie podmienok na určenie uplatniteľnej legislatívy (v zmysle koordinačných opatrení) bola oprávnená kontrolovať len Sociálna poisťovňa a jej postup bol rovnaký ku všetkým fyzickým osobám s bydliskom v inom členskom štáte.

8. Zamestnanci žalobcu, ktorí disponovali prenosným dokumentom A1 (formulár PD A1) na základe ktorých sa na týchto zamestnancov vzťahuje slovenská legislatíva, mali tieto formuláre vystavené na dobu určitú. Formulár PD A1 vystavila Sociálna poisťovňa v čase kedy neexistovali pochybnosti o správnosti určenia uplatniteľnej legislatívy a splnenie podmienok na určenie uplatniteľnej legislatívy

nebolo overené kontrolou reálneho výkonu činnosti na území Slovenskej republiky.

9. Sociálna poisťovňa nebola kompetentná rozhodovať o uplatniteľnej legislatíve, ale bola oprávnená určovať uplatniteľnú legislatívu podľa základného nariadenia a vykonávacieho nariadenia a v prípade určenia slovenskej legislatívy ako uplatniteľnej bola Sociálna poisťovňa príslušná formulár PD A1 vystaviť. Na základe týchto skutočností zamestnancom žalobcu povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti na území Slovenskej republiky období od 1. októbra 2011 do 31. mája 2013 nevzniklo. Na tomto zamestnanca sa bude v súlade s článkom 13(5) základného nariadenia prihliadať ako na osobu, ktorá celý svoj príjem získala v členskom štáte - Poľskej republike.

10. Krajský súd vec posúdil podľa ustanovení §177 a nasl. Správneho súdneho poriadku a podľa § 172 ods. 2 a 5, § 178 ods. 1, § 195 ods. 1, §196 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Zo žalobných námietok žalobcu zistil, že žalobca namieta skôr iné porušenia ako svojich subjektívnych práv ako účastníka konania a to porušenie práv zamestnancov. Žalobca spochybňoval oprávnenie žalovanej a prvostupňového správneho orgánu vykonať kontrolu vo vzťahu k reálnemu výkonu zamestnania jeho zamestnancami. Túto námietku považoval krajský súd za neopodstatnenú.

11. Žalobca v žalobe namietal aj porušenie zásady dvojinštančnosti konania. Túto námietku považoval krajský súd za nedôvodnú. Z obsahu administratívneho spisu žalovanej bolo nesporné, že žalovaná o veci nerozhodovala na základe iných dôkazov než tých, ktoré boli zistené v konaní pred prvostupňovým správnym orgánom. Konanie pred prvostupňovým správnym orgánom a odvolacie konanie tvoria jeden celok. Napadnuté rozhodnutie žalovanej bolo vydané v súlade s ustanovením § 209 zákona o sociálnom poistení.

12. Správny súd v súlade s právnym názorom Najvyššieho súdu SR vysloveným v totožných veciach napríklad rozsudok sp. zn. 9Sžso 88/2015 zo dňa 26. apríl 2017 ktoré podrobne analyzoval konštatoval, že nezistil dôvod na postup podľa §5 ods. 2,3,4, §134 ods. 2, a § 110 ods. 1 SSP tak, ako to bolo v žalobe navrhnuté, t.j. zrušiť rozhodnutie žalovanej.

13. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 175 ods. 1 SSP. Žalobcovi, ktorý nemal v konaní úspech, právo na náhradu trov konania nepriznal. Vo vzťahu k žalovanému nezistil také okolnosti, pre ktoré by bolo možné spravodlivo požadovať od žalobcu nahradenie trov konania žalovanému správnemu orgánu.

II.

14. Proti rozsudku správneho súdu podali žalobca a I. v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť pre nesprávne právne posúdenie veci podľa § 440 ods.1, písm. g/ SSP. Navrhli, aby kasačný súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil správnemu súdu a žalobcovi priznal právo na náhradu trov konania v rozsahu 100%.

15. Žalobca dôvodil tým, že podľa §134 ods. 2 písm. b/ SSP správny súd nie je viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby, ak rozhodnutie alebo opatrenie vydal orgán, ktorý na to nebol podľa zákona oprávnený.

16. V odôvodnení kasačnej sťažnosti ďalej citoval čl. 13 (3) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 , čl. 1 ods. 1 písm. a/ a b/ a čl. 16 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009a prioritne poukázal na právne závery vyslovené Najvyšším súdom SR v rozsudku sp. zn. 9Sžso/90/2015 zo dňa 14. decembra 2016, ktorý bol vydaný v skutkovo a právne takmer totožnej veci. Podľa týchto právnych záverov pobočka Sociálnej poisťovne ani Sociálna poisťovňa, ústredie nemali právomoc rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy vo vzťahu k osobám v rovnakom postavení, v akom sa nachádzali zamestnanci žalobcu. Tieto rozhodnutia preto označil za nulitné. Bez ohľadu na akékoľvek ďalšie skutočnosti ich navrhol zrušiť.

17. V súvislosti so zisteným skutkovým stavom, odhliadnúc od vyššie uvedenej argumentácie s

poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 10Sžso/24/2015 zo dňa 27. apríla 2016 považoval zistený skutkový stav v administratívnom konaní na nedostatočne zistený. Podľa žalobcu bolov tomto smere nevyhnutné zamerať na obsahovú náplň zamestnania jeho zamestnancov, ktorí vykonávali roznos letákov, ktoré preberali v externej obchodnej spoločnosti. Do tejto obchodnej spoločnosti letáky distribuoval žalobca po ich vyzdvihnutí u svojich obchodných partnerov. Žalobca zároveň obstarával obchodné záväzky v Poľskej republike. Žalobca tieto skutočnosti orgánu verejnej správy riadne oznámil, napriektomuvšak orgán verejnej správ v rámci výkonu kontroly nepristúpil k doplneniu dokazovania, nevyžiadal od žalobcu ďalšie potrebné doklady, nepristúpil k výsluchu jeho zamestnancov ani k inému spôsobu preverenia výkonu ich činnosti na území Slovenskej republiky. Určujúcim z hľadiska preverenia výkonu činnosti zamestnancov žalobcu na území Slovenskej republiky mohlo byť tiež vyžiadanie si stanoviska príslušného daňového úradu, nakoľko žalobca bol registrovaným platiteľom DPH .

18. Žalobca trval na svojom právnom názore o tom, že zo strany žalovanej došlo k tzv. prejudikovaniu rozhodnutia. Žalovaná totiž už vopred (pred vykonaním kontroly) vedela o tom, že pristúpi k vydaniu rozhodnutia, ktorým potvrdí rozhodnutie svojej pobočky, nakoľko už v liste zo dňa 25. júla 2013 oznámila poľskému orgánu sociálneho zabezpečenia (ZUS) obchodné mená, resp. mená a priezviská zamestnávateľov, u ktorých sa podľa názoru Sociálnej poisťovne, ústredie jedná o tzv. schránkové formy. Preto argumentoval tým, že došlo k „akceptovaniu“ nezákonného retroaktívneho rozhodovania zo strany orgánu verejnej správy.

19. V neposlednom rade vytýkal nedodržanie lehoty na vydanie rozhodnutia.

20. V ďalšom sa nestotožnil so záverom krajského súdu, že v danom prípade nedošlo k porušeniu subjektívnych práv žalobcu. Naopak, na strane žalobcu došlo k porušeniu viacerých jeho subjektívnych práv, najmä pokiaľ ide o právo na spravodlivý proces, ktoré zahŕňa aj právo na zákonné administratívne konanie, právo na fungovanie verejnej správy a právo na dodržiavanie základných zásad správneho konania.

III.

21. Žalovaná vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti v celom rozsahu súhlasila s rozsudkom krajského súdu a navrhla ho potvrdiť. Opätovne poukázala na skutočnosť, že pre aplikáciu čl. 13 (3) základného nariadenia musí byť splnených niekoľko podstatných náležitostí, ako je napr. aj reálny výkon činnosti zamestnanca na území Slovenskej republiky. Formálne založenie pracovnoprávneho vzťahu, t.j. pracovnou zmluvou ešte automaticky nezakladá dôvod pri určovaní uplatniteľnej legislatívy aplikovať čl. 13 (3) základného nariadenia. Samotná skutočnosť, že fyzická osoba má uzatvorenú pracovnú zmluvu ešte neznamená, že na území Slovenskej republiky činnosť zamestnanca aj reálne vykonáva. Pracovný pomer je možné vyložiť podľa judikatúry Súdneho dvora tak, že za pracovníka musí byť považovaný každý, kto vykonáva skutočnú a efektívnu činnosť (rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci Mattem a Cikotic C -10/05). S uvedenou argumentáciou sa v plnom rozsahu stotožnil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku sp. zn. 7Sžso/30/2016 zo dňa 4. júla 2017. To, že výkon práce musí byť reálny, je obsiahnuté aj priamo v čl. 13 (3) základného nariadenia.

22. Ďalším rozhodujúcim faktorom na určenie miesta výkonu činnosti zamestnancov je splnenie kritérií registrovaného sídla alebo miesta podnikania zamestnávateľa (žalobcu). Sociálna poisťovňa pri posudzovaní splnenia kritérií registrovaného sídla alebo miesta podnikania vychádzala z Pratickej príručky o uplatňovaní právnych predpisov v Európskej únii, Európskom hospodárskom priestore a vo Švajčiarsku .

23. Sociálna poisťovňa je oprávnená kontrolovať splnenie podmienok na určenie uplatniteľnej legislatívy v súlade s koordinačnými nariadeniami, ktoré upravujú oblasť sociálneho zabezpečenia. Za účelom preukázania skutočného výkonu činnosti zamestnancov žalobcu na území Slovenskej republiky a splnenia kritérií na určenie registrovaného miesta podnikania žalobcu vykonala Sociálna poisťovňa pred

vydaním napadnutého rozhodnutia u žalobcu fyzickú kontrolu. Priebeh a výsledky uvedenej kontroly podrobne objasnila v napadnutom rozhodnutí a následne aj vo vyjadrení k žalobe. Na základe výsledkov vykonanej kontroly sa nepodarilo preukázať reálny výkon činnosti zamestnancov žalobcu na území Slovenskej republiky, ani splnenie podmienok na určenie registrovaného miesta podnikania žalobcu. Z uvedeného dôvodu sa na zamestnancov žalobcu nemôže uplatňovať legislatíva štátu, v ktorom má žalobca podľa výpisu zo živnostenského registra miesto podnikania, t.j. legislatíva Slovenskej republiky.

24. Pre vydanie rozhodnutia Sociálna poisťovňa hodnotila všetky dôkazy samostatne a následne všetky dôkazy vo vzájomnej súvislosti a postupovala v súlade s koordinačnými nariadeniami. Poukázala na formálne doklady, ktoré žalobca predložil kontrole vykonanej pobočkou Sociálnej poisťovne. Predložené boli pracovná zmluva, mzdový list, výplatné pásky a evidencia dochádzky. Neboli predložené doklady preukazujúce reálny výkon práce zamestnankyne na určenom mieste v určený deň, napríklad vyúčtovanie cestovných nákladov alebo cestovné príkazy, z ktorých by bolo zrejmé, že k reálnemu výkonu pracovnej činnosti skutočne došlo.

25. Sociálna poisťovňa uviedla, že svojím rozhodnutím nezasahuje do majetkových práv žalobcu vzhľadom na to, že nerozhoduje o odvodovej povinnosti žalobcu, ale o vzniku, resp. zániku sociálneho poistenia jeho zamestnanca podľa slovenskej legislatívy, čo má za následok, že za toho zamestnanca nebol povinný platiť poisťné na sociálne poistenie. V závere poukázala na rozsudky v prospech Sociálnej poisťovne v obdobných prípadoch, ktoré už nadobudli právoplatnosť.

V.

26. Podľa § 492 ods.2 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok účinný od 1.7.2016 odvolacie konanie podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

27. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 11 písm. g/ v spojení s § 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok správneho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo (§453 ods. 2 SS), kasačnú sťažnosť prejednal bez nariadenia pojednávania (§455 SSP), keď deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený minimálne 5 dní vopred na úradnej tabuli a na internetovej stránke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky www.nsud.sk (452 ods. 1 v spojení s § 137 ods. 4 SSP) a dospel k záveru, že rozhodnutie krajského súdu je potrebné zmeniť tak, že sa rozhodnutie žalovanej zruší a vec sa jej vráti na ďalšie konanie.

28. Z obsahu spisov bolo preukázateľne zistené, že žalovanej bola doručená informácia z poľskej inštitúcie ZUS Varšava, že v posledných rokoch vznikli firmy, ktoré sprostredkujú pre poľských SZČO zamestnanie na úväzok v iných členských štátoch, pričom v mnohých prípadoch cieľom tejto činnosti nie je výkon zamestnania na pracovnú zmluvu, ale vyhýbanie sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie ZUS z podnikateľskej činnosti, ktorú vykonávajú v Poľsku. Taktiež sociálna poisťovňa zaznamenala v predchádzajúcich rokoch nárast registrácií tzv. „poľských zamestnávateľov“, ktorí prihlásili na povinné sociálne poistenie zamestnancov v pracovnoprávnom vzťahu, ktorých príjem sa pohyboval v rozpätí od 25 € do 50 € a pracovná činnosť v rozsahu 4 až 10 hodín mesačne. Sociálna poisťovňa ako inštitúcia príslušná na vykonávanie ustanovení základného nariadenia a vykonávacieho nariadenia, bola oprávnená preveriť, či nedochádza zo strany osôb s bydliskom v Poľskej republike k obchádzaniu právnych predpisov sociálneho zabezpečenia a k zneužívaniu slovenského systému sociálneho zabezpečenia.

29. Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

30. Podľa §120 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sociálne poistenie vykonáva Sociálna poisťovňa. Sociálna poisťovňa pri výkone sociálneho poistenia plní funkciu prístupového bodu, príslušnej inštitúcie, inštitúcie miesta bydliska, inštitúcie miesta pobytu, styčného orgánu a je kontaktná inštitúcia na komunikáciu medzi príslušnými inštitúciami a príjemcami

dávok a medzi inštitúciami členských štátov Európskej únie, inštitúciami štátov, ktoré sú zmluvnou stranou dohody o Európskom hospodárskom priestore a inštitúciou Švajčiarskej konferencie (ods. 4).

31. Od vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie, od 01.05.2004 sa v oblasti sociálneho zabezpečenia uplatňujú koordinačné nariadenia, Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14.06.1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a členov ich rodín pohybujúcich sa v rámci spoločenstva v znení neskorších zmien a doplnkov a jeho vykonávacie nariadenie Rady (EHS) č. 574/1972 z 21.03.1972. Od 01.05.2010 sa uplatňujú nové koordinačné nariadenia, Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 988/2009 zo 16.09.2009 (ďalej len „základné nariadenie“) a vykonávacie nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16.09.2009, ktorým sa vykonáva nariadenie č. 883/2004 (ďalej len „vykonávacie nariadenie“). Od 28.06.2012 nadobudlo účinnosť Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 465/2012 z 22.05.2012, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 883/2004 Z. z. o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadenie (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004.

32. Podľa čl. 2 (1) základného nariadenia toto nariadenie sa vzťahuje na štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov ich pozostalých.

33. Podľa čl. 1 základného nariadenia „bydlisko“ znamená miesto, kde osoba zvyčajne býva.

34. Podľa čl. 11 (1) základného nariadenia osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu. Tieto právne predpisy sa určia v súlade s touto hlavou.

35. Podľa článku 13 (1) (a) základného nariadenia osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnanec v dvoch alebo viacerých členských štátoch podlieha právnym predpisom členského štátu bydliska, ak podstatnú časť svojej činnosti vykonáva v tomto členskom štáte.

36. Podľa článku 13 (3) základného nariadenia osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, podlieha právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva činnosť ako zamestnanec, alebo ak vykonáva takúto činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch, právnym predpisom určeným v súlade s článkom 13 (1) základného nariadenia.

37. Podľa čl. 16 (1) vykonávacieho nariadenia osoba, ktorá vykonáva činnosti v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, informuje o tejto skutočnosti inštitúciu určenú príslušných úradom členského štátu bydliska.

38. Podľa článku 16 (2) vykonávacieho nariadenia určená inštitúcia členského štátu bydliska bezodkladne určí uplatniteľné právne predpisy, ktoré sa na dotknutú osobu uplatňujú, so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a článok 14 vykonávacieho nariadenia. Toto určenie sa považuje za predbežné. Inštitúcia informuje o predbežnom určení uplatniteľných právnych predpisov určené inštitúcie každého členského štátu, v ktoromsa činnosť vykonáva.

39. Podľa článku 16 (3) vykonávacieho nariadenia predbežné určenie uplatniteľných právnych predpisov, ako sa stanovuje v odseku 2, sa stáva definitívnym do dvoch mesiacov odo dňa, keď boli inštitúcie určené príslušnými orgánmi dotknutých členských štátov o ňom informované v súlade s odsekom 2, ak už uplatniteľné právne predpisy neboli definitívne určené na základe odseku 4 alebo najmenej jedna dotknutá inštitúcia neinformovala inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska do konca tejto dvojmesačnej lehoty o tom, že nemôže prijať toto určenie alebo že zaujala k tejto veci odlišné stanovisko.

40. Podľa článku 16 (4) vykonávacieho nariadenia ak existuje neistota vo veci určenia uplatniteľných

právnych predpisov, v dôsledku ktorej je potrebné, aby inštitúcie alebo úrady dvoch alebo viacerých členských štátov na požiadanie jednej alebo viacerých inštitúcií určených príslušnými úradmi dotknutých členských štátov alebo samotných týchto úradov navzájom rokovali, určia sa právne predpisy uplatniteľné na dotknutú osobu vzájomnou dohodou so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a príslušné ustanovenia článku 14 vykonávacieho nariadenia. Ak inštitúcie alebo príslušné dotknuté úrady nemajú vo veci rovnaké stanoviská, snažia sa dosiahnuť dohodu v súlade s uvedenými podmienkami a uplatní sa článok 6 vykonávacieho nariadenia.

41. Podľa článku 16 (5) vykonávacieho nariadenia príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého predpisy boli predbežne alebo definitívne určené za uplatniteľné, to bezodkladne oznámi dotknutej osobe.

42. Podľa článku 16 (6) vykonávacieho nariadenia, ak dotknutá osoba neposkytne informácie podľa odseku 1, uplatnia sa ustanovenia tohto článku na podnet inštitúcie určenej príslušným úradom členského štátu bydliska, len čo je o situácii tejto osoby informovaná, napríklad aj prostredníctvom inej dotknutej inštitúcie.

43. Predmetom konania na kasačnom súde bolo v danej veci rozhodnutie žalovaného správneho orgánu, ktorým žalovaný s konečnou platnosťou rozhodol tak, že zamestnankyni I. X., ktorá je občankou Poľskej republiky a zároveň zamestnankyňou u zamestnávateľa R. M. v Slovenskej republike na základe platne uzavretej pracovnej zmluvy nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti ako zamestnankyni u zamestnávateľa Patryk Zabawa - ARTIMA od 1. októbra 2011 do 31. mája 2013 podľa slovenskej legislatívy. Z obsahu spisov bolo zistené, že Sociálnej poisťovni bola doručená informácia poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia ZUS Varsava, že v posledných rokoch vznikli firmy, ktoré sprostredkujú pre poľských podnikateľov zamestnanie na úväzok v iných členských štátoch. V mnohých prípadoch cieľom tejto činnosti nie je výkon zamestnania na pracovnú zmluvu mimo hraníc Poľskej republiky, ale vyhýbanie sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie ZUS z podnikateľskej činnosti, ktorú vykonávajú v Poľskej republike. Ako tomu bolo aj v predmetnej veci, Sociálna poisťovňa, pobočka Prešov vykonala u žalobcu vonkajšiu kontrolu dňa 7. marca 2013 v Prešove a dňa 11. marca 2013 vo Svidníku so zameraním na preverenie reálneho výkonu činnosti zamestnancov na území Slovenskej republiky. V rámci vykonanej kontroly zistila, že zamestnankyňa I. X. bola vedená v Registri poistencov Sociálnej poisťovne ako zamestnanec zamestnávateľa Patryka Zabawu -ARTIMA od 01. októbra 2011 do 31. mája 2013. Zamestnávateľ vykonával podnikateľskú činnosť na základe osvedčenia o živnostenskom oprávnení a v živnostenskom registri Okresného úradu Svidník bol zapísaný pod č. 750-37367. Vo výpise zo živnostenského registra bolo uvedené miesto podnikania Y. (do 18. novembra 2013 Y.T., od 3. septembra 2013 Q...). V rámci vykonanej kontroly Sociálna poisťovňa, pobočka Prešov zistila, že na adrese uvedenej v registri Sociálnej poisťovne ako adresa sídla a korešpondenčná adresa XX. Q. č.XXX, Prešov neexistuje kancelária ani žiadna prevádzka žalobcu. Majiteľ poštovej schránky potvrdil, že zamestnávateľ sa na uvedenej adrese nezdržiava, má len schránku na doručovanie pošty, ktorú mu následne osobne doručuje na adresu Y.. Zamestnanci Sociálnej poisťovne pobočka Svidník, poverení na vykonanie kontroly zistili, že na adrese Y., je súkromný byt, v ktorom sa nikto nenachádzal. Ďalšími kontrolnými zisteniami bola skutočnosť, že pracovné stretnutia so zamestnávateľom sa uskutočňujú príležitostne na adrese spracovateľskej firmy, v priestoroch F.. V týchto priestoroch sa nachádzajú aj účtovné doklady zamestnávateľa, pracovné zmluvy, obchodné zmluvy, korešpondencia, objednávky a faktúry. Spoločnosť riadi zamestnávateľ z adresy svojho trvalého bydliska H. S. XX. X., R. N.. Konkrétny rozpis prác jednotlivým zamestnancom zamestnávateľa nebol ku kontrole predložený, práce prideliuje zamestnávateľ zamestnancom telefonicky podľa potreby, pričom výkon práce bol určený bez obmedzenia. V deň kontroly nebolo možné zistiť počet zamestnancov, ktorí v daný deň vykonávali činnosť na území slovenskej republiky. Z výsledkov kontroly vyplynulo, že sídlo spoločnosti zamestnávateľa uvedené vo výpise z obchodného registra nespĺňalo základné kritériá registrovaného sídla spoločnosti.

44. Pravidlá určujúce uplatniteľnú legislatívu ustanovené v hlave II. základného nariadenia majú za úlohu zabezpečiť, aby sa na fyzickú osobu nevzťahovali legislatívy dvoch alebo viacerých členských štátov, v

ktorých vykonávajú činnosť, resp. aby nedošlo k situácii, že sa na nich nebude vzťahovať legislatíva žiadneho členského štátu.

45. V súvislosti s pravidlom uplatniteľnej legislatívy len jedného členského štátu, základné nariadenie v článku 13 stanovuje, ktorým právnym predpisom podlieha osoba vykonávajúca činnosti v dvoch alebo viacerých členských štátoch.

46. V súvislosti s posúdením uplatniteľnej legislatívy, za účelom správneho vykonania koordinačných nariadení, bola inštitúcia sociálneho zabezpečenia ZUS Vársaava oprávnená požadovať preukázanie relevantných skutočností na určenie uplatniteľnej legislatívy a súvzťažne Sociálna poisťovňa, ktorá je príslušnou inštitúciou na určenie uplatniteľnej legislatívy na území Slovenskej republiky, bola povinná rozhodujúce skutočnosti preskúmať. Posúdiť vznik poistného vzťahu v právnom zmysle môže len orgán, ktorý je v mieste vykonávania práce oprávnený určovať uplatniteľnú legislatívu, v danom prípade Sociálna poisťovňa.

47. Kasačný súd zistil, že správny súd v danej veci v procese súdneho prieskumu napadnutého rozhodnutia žalovanej postupovali v súlade s procesnými ustanoveniami Správneho súdneho poriadku a súdny prieskum rozhodnutia žalovanej vykonal v súlade právnou úpravou zákona o sociálnom poistení v súčinnosti s koordinačnými nariadeniami Európskej únie., napriek tomu vec nesprávne právne posúdil. Na žalobcu sa v zmysle čl. 2 ods. 1 základného nariadenia vzťahuje Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (základné nariadenie) a jeho vykonávacie nariadenie č. 987/2009. Európsky parlament a Rada prijal Nariadenie č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, najmä na jej články 42 a 308, konajúc postupom článku 251 zmluvy, sledujúc ciele, uvedené v preambule zmluvy, z ktorých odvolací súd upriamuje pozornosť najmä na to: že pravidlá koordinácie vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia patria do rámca voľného pohybu osôb a mali by prispieť k zlepšeniu ich životnej úrovne a podmienok zamestnania; zmluva neustanovuje právomoci iné ako tie, ktoré sú uvedené v článku 308 na prijatie primeraných opatrení v rámci oblasti sociálneho zabezpečenia osôb iných ako zamestnancov; nariadenie Rady (EHS) 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a na ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva [4], bolo zmenené a doplnené a aktualizované viac krát, aby sa zohľadnil nielen vývoj na úrovni spoločenstva vrátane rozsudkov Súdneho dvora, ale tiež aby sa zohľadnili zmeny právnych predpisov na vnútroštátnej úrovni. Tieto faktory zohrali svoju úlohu v čase, keď sa koordinačné pravidlá spoločenstva stávali zložitými a príliš rozsiahlymi. Nahradenie a súčasne modernizovanie a zjednodušovanie týchto pravidiel je preto dôležité, aby sa dosiahol cieľ voľného pohybu osôb. Vznik a zánik povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca nie je podmienený podaním prihlášky alebo odhlášky z tohto poistenia. Prihláška na sociálne poistenie teda nemá konštitutívne účinky, len deklaruje právnu skutočnosť, s ktorou zákon (v danom prípade nariadenie) spája vznik povinného sociálneho poistenia. Prihláška do poistenia nemôže zakladať povinné sociálne poistenie a taktiež nemôže deklarovať vznik povinného sociálneho poistenia v rozpore s koordinačnými nariadeniami Európskej únie. Vychádzajúc z uvedeného ak nie je určená slovenská legislatíva, prihláška zamestnanca do sociálneho poistenia je právne neúčinná.

48. Závaznosť spolupráce medzi inštitúciami sociálneho zabezpečenia členských štátov EÚ európsky zákonodarca ustanovuje v čl. 2 ods. 1 a 2 vykonávacieho nariadenia, v zmysle ktorého dotknuté inštitúcie sprostredkujú príslušnej inštitúcii členského štátu, ktorého právne predpisy sú na osobu uplatniteľné podľa hlavy II základného nariadenia, nevyhnutné informácie potrebné na určenie dátumu, ku ktorému sa tieto právne predpisy stávajú uplatniteľnými, ako aj príspevkov, ktoré táto osoba a jej zamestnávateľ alebo zamestnávateľia sú povinní platiť podľa týchto právnych predpisov. Príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy boli určené ako uplatniteľné na osobu podľa hlavy II základného nariadenia, sprostredkuje informáciu o dátume, ku ktorému sa uplatňovanie právnych predpisov stáva účinným, inštitúcii určenej príslušným úradom členského štátu, ktorého právne predpisy sa na túto osobu naposledy vzťahovali.

49. Kasačný súd, vychádzajúc z uvedeného a právnej úpravy ustanovenej v druhej hlave vykonávacieho nariadenia, ktoré ustanovuje určenie príslušnosti právnych predpisov uplatniteľných na fyzické osoby vykonávajúce zamestnanie alebo samostatne zárobkovú činnosť v členských štátoch a s poukazom na záver Veľkého senátu správneho kolégia najvyššieho súdu Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. 1Vs 1/2018 zo dňa 4. decembra 2018, ktorý rozhodol o otázkach rozhodujúcich pre posúdenie veci, že dohoda medzi inštitúciami dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia musí byť určitá čo do obsahu, ako aj subjektov, ktorých sa má určenie uplatniteľných právnych predpisov týkať a zároveň musí byť zachovaná v akomkoľvek formáte (napr. písomne, na elektronickom nosiči, atď.) a založená do spisu inštitúcie sociálneho poistenia členského štátu) v tomto prípade žalovanej konštatuje, že ani v danom prípade z dohody medzi Sociálnou poisťovňou a poľskou inštitúciou sociálneho zabezpečenia nevyplýva, že k dohode o uplatniteľnej legislatíve poľského zákonodárstva došlo aj vo vzťahu k žalobcovi. Veľký senát posudzoval otázky nastolené senátom 9S v rozsahu vymedzenom v uznesení sp. zn. 9Sžsk 22/2017 zo dňa 16. mája 2018, ktorým podľa §22 ods. 1 písm. a/ SSP postúpil vec vedenú na NS SR pod sp. značkou 9Sžsk/22/2017 na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Veľký senát rozhodol o otázkach rozhodujúcich pre posúdenie veci nasledovne: odpoveď 1/ otázku: dohoda medzi inštitúciami dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia musí byť určitá čo do obsahu, ako aj subjektov, ktorých sa má určenie uplatniteľných právnych predpisov týkať a zároveň musí byť zachovaná v akomkoľvek formáte (napr. písomne, na elektronickom nosiči, atď.) a založená do spisu Sociálnej poisťovne. Odpoveď na 2/ otázku: definitívne určenie uplatniteľnej legislatívy iného členského štátu Európskej únie od určitého dátumu podľa čl. 16 (3) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa vykonáva nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia alebo vzájomnou dohodou podľa čl. 16 (4) vykonávacieho nariadenia vylučuje právomoc Sociálnej poisťovne ako inštitúcie podľa čl. 1 písm. p/ základného nariadenia na rozhodovanie o uplatniteľnej legislatíve.

50. Právny názor správneho súdu vyslovený v kasačnou sťažnosťou napadnutom rozsudku , týkajúci sa zisteného stavu veci čo do preukázania, či I. X. reálne činnosť zamestnanca na území Slovenskej republiky vykonával a tiež čo do miesta podnikania jeho zamestnávateľa, kasačný súd vyhodnotil pre rozhodnutie veci za nadbytočné. Žalovaná, zhodne ako správny orgán prvého stupňa nebola oprávnená právoplatným a vykonateľným rozhodnutím o uplatniteľnej legislatíve vydať rozhodnutie. Pokiaľ nebolo možné posúdiť, ktorá inštitúcia členských štátov sociálneho zabezpečenia je príslušná na prejednanie a rozhodnutie veci, žalovaná nebola príslušná na vydanie rozhodnutia o vzniku, resp. zániku sociálneho poistenia zamestnanca žalobcu podľa slovenskej legislatívy.

51. Samotné nedodržanie procesných lehôt pri vydaní napadnutých rozhodnutí nemá za následok ich nezákonnosť, keďže prípadným zrušením žalobou napadnutého rozhodnutia len z tohto dôvodu, by žalobca priaznivejšie rozhodnutie o veci nedostal.

52. Správne súdnictvo nie je založené na verejnej žalobe, ktorá by umožnila komukoľvek podať žalobu o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. Ukrátenie práv žalobcu musí byť v žalobe tvrdené a podložené a aspoň potencionálne možné. Samotné postavenie účastníka v správnom konaní k naplneniu podmienky dotknuteľnosti resp. ukrátenia práv žalobcu nevedie. Vzhľadom na vyššie uvedené nebolo možné zohľadniť námietku žalobcu, že postupom žalovanej a jej organizačnej zložky došlo k porušeniu viacerých subjektívnych práv žalobcu, keď vo vzťahu k porušeniu práva na zákonné administratívne konanie, práva na fungovanie zásad správneho konania ani nešpecifikoval konkrétne v čom toto porušenie podľa jeho názoru spočívalo.

53. Dôvody uvádzané žalovanou, týkajúce sa niektorých právoplatných rozhodnutí Krajského súdu v Žiline v obdobných veciach, neboli spôsobilé spochybniť pochybenia v konaní a rozhodnutí žalovanej a Sociálnej poisťovne, pobočka Prešov, na ktoré kasačný súd pri rozhodovaní vo veci poukázal .

54. Kasačný súd v súlade s § 462 ods. 2 SSP rozsudok krajského súdu zmenil tak, že zrušil rozhodnutie

žalovanej a vec jej vrátil na ďalšie konanie.

55. V ďalšom konaní je žalovaná viazaná právnym názorom kasačného súdu. Skúmaním podmienok na ďalšie konanie vyčká na určenie uplatniteľnej legislatívy, alebo zváži postup podľa čl. 16 (3) a (4) vykonávacieho nariadenia.

56. O náhrade trov kasačného konania a trov konania pred správnym súdom rozhodol kasačný súd tak, že žalobcovi, ktorý v tomto konaní mal úspech, priznal nárok na ich náhradu (§ 467 ods. 1 SSP v spojení s § 167 ods. 3, písm. a/ SSP) v skrátenom rozsahu. Vzhľadom na závery uvedené vyššie kasačný súd námietky žalobcu uvedené v konaní súdneho prieskumu pred správnym súdom vyhodnotil bez právnej relevancie, ktoré nepodmienili jeho úspešnosť v tomto konaní. Z dôvodov, že v konaní súdneho prieskumu zákonnosti postupu a rozhodnutí správneho orgánu na základe správnej žaloby vo veciach sociálnych, ak žalobca je fyzickou osobou, správny súd nie je viazaný žalobnými bodmi, kasačný súd zrušil preskúmané rozhodnutia žalovanej a vec jej vrátil na ďalšie konanie, pričom k zrušeniu a vráteniu rozhodnutí žalovanej nedošlo z dôvodov tvrdení žalobcu v žalobe. Súčasne kasačný súd znížil nárok na náhradu trov konania aj z dôvodu, že v danej veci ide o tzv. typizované žaloby. V prejednávanych veciach ide opakované konanie napr. 7Sžsk 39/2017, ktoré je skutkovo veľmi obdobné s totožnou právnou otázkou, týkajúcou sa uplatnenia práv žalobcu v predchádzajúcich správnych konaniach. Tomu zodpovedali aj jednotlivé podania úspešného žalobcu, čo do rozsahu a obsahu. Po zvážení uvedených hľadísk znížil najvyšší súd žalobcovi požadovaný nárok na náhradu trov konania v rozsahu 1/5 majúc za to, že priznanie nároku na náhrady trov konania žalobcovi v celom rozsahu, by v danom prípade bolo v rozpore s materiálnou spravodlivosťou.

57. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 01.05.2011).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.